

DAFTAR PUSTAKA

A. Buku

- Abdillah, Aam, *Pengantar Ilmu Sejarah*, Bandung: Pustaka Setia, 2012.
- Algadri, Hamid, *C. Snouck Hurgronje Politik Belanda Terhadap Islam Dan Keturunan Arab*, Jakarta: Sinar Harapan, 1984.
- Anshory, HM. Nasruddin, *Bangsa Inlander' Potret Kolonialisme di Bumi Nusantara*, Yogyakarta: LKiS, 2008.
- Aritonang, Jan S, *Sejarah Perjumpaan Kristen Dan Islam Di Indonesia*, Jakarta: BPK Gunung Mulia, 2004
- Boland, B. J., *The Struggle Of Islam In Modern Indonesia*, The Hague: Martinus Nijhoff, 1971.
- Fajriudin, *Historiografi Islam Konsepsi Dan Asas Epistemologi Ilmu Sejarah Dalam Islam*, Jakarta: Kencana, 2018.
- Gobee, E dan C. Adriaanse, *Nasihat-Nasihat C. Snouck Hurgronje Semasa Kepegawaiannya Kepada Pemerintah Hindia Belanda 1889-1936*, Jakarta: Indonesian Netherlands Cooperation in Islamic Studies (INIS), 1990, Seri Khusus INIS Jilid I.
- Halim, Abdul, *Politik Hukum Islam Di Indonesia*, Tangerang: Ciputat Press, 2005.
- _____, *Peradilan Agama Dalam Politik Hukum Di Indonesia : Dari Otoriter Konservatif Manuju Konfigurasi Demokratis-Responsif*, Jakarta: Raja Grafindo Persada, 2002.
- Hasbullah, Moeflich, *Islam Dan Transformasi Masyarakat Nusantara: Kajian Sosiologis Sejarah Indonesia*, Depok: Kencana, 2017.

- Hayaza, Nabel A. Karim, *Hikayat Kapitein Arab Di Nusantara Jejak Dakwah Dan Nasionalisme*, Yogyakarta: Garudhawaca, 2021.
- Herlina, Nina, *Metode Sejarah*, Bandung: Satya Historika, 2020.
- Hurgronje, C. Snouck, *Orang Aceh: Budaya Masyarakat, dan Politik Kolonial*, Yogyakarta: IRCiSoD, 2019.
- Ismail, Ibnu Qoyim, *Kiai Penghulu Jawa Peranannya Di Masa Kolonial*, Jakarta: Gema Insani Press, 1997.
- Jonge, Huub De, *Mencari Identitas: Orang Arab Hadhrami di Indonesia (1900 1950)*, Jakarta: Gramedia, 2019.
- Kaptein, Nico dan Dick van der Meij, *Delapan Tokoh Ilmuan Belanda Bagi Pengkajian Islam Indonesia*, Jakarta: INIS, 1995.
- Koningsveld, P.SJ. Van, *Snouck Hurgronje Dan Islam*, Jakarta: Girimukti Pasaka, 1989
- Kantoor voor de Volkslectuur en aanverwante aangelegenheden, *Overzicht Van De Inlandsche En Maleisch-Chineesche Pers*, Zaterdag: Volkslectuur, Weltevreden, 4 December 1937.
- Kholik, Nur dan Ahmad Mufit Anwar, *Politik Dan Kebijakan Kementerian Agama (Upaya Membangun Profesionalisme Guru dan Dosen)*, Sumatera Barat:Insan Cendekia Mandiri, 2020.
- Koto, Alaidin, *Sejarah Peradilan Islam*, Jakarta: Rajawali Press, 2011.
- Madjid, M. Dien dan Johan Wahyudhi, *ilmu Sejarah sebuah pengantar*, Jakarta: Prenada Media Group, 2014.
- Manan, Abdul, *Pengadilan Agama Cagar Budaya Nusantara Memmperkuat NKRI*, Jakarta: Kencana, 2019.
- Mohammad, Herry, *Tokoh-Tokoh Islam Yang Berpengaruh Abad 20*, Jakarta: Gema Insani Press, 2006.

- Mulkhan, Abdul Munir, *Teologi NKRI*, Yogyakarta: IRCiSoD, 2020.
- Rahman, Abd Rahim, *Cara Praktis Penulisan Karya Ilmiah*, Yogyakarta: Zahir Publishing, 2020.
- Ridyasmara, Rizki, *Gerilya Salib di Serambi Mekkah*, Jakarta: Pustaka Al Kautsar, 2006.
- Rizkianto, Anggit, *Jalan Dakwah Sarekat Islam*, Bojonegoro: Perkumpulan Zhenar Ardh Grumma, 2020.
- Rochmat, Saefur, *Ilmu Sejarah Dalam Perspektif Ilmu Sosial*, Yogyakarta: Graha Ilmu, 2009
- Rutgers, S.J, *Sejarah Pergerakan Nasional Indonesia*, Yogyakarta: Ombak, 2012.
- Sangadji, Etta Mamang dan Sopiah, *Metodologi Penelitian Pendekatan Praktis Dalam Penelitian*, Yogyakarta: Penerbit Andi, 2010.
- Shahab, Alwi, *Saudagar Baghdad Dari Betawi*, Jakarta: Republika, 2004.
- Steenbrink, Karel A, *Beberapa Aspek Tentang Islam Di Indonesia Abad Ke-19*, Jakarta: Bulan Bintang, 1984.
- _____, *Kaum Kolonial Belanda Dan Islam Di Indonesia (1596-1942)*, Yogyakarta: Gading Publishing, 2017.
- _____, *Kawan Dalam Pertikaian: Kaum Kolonial Belanda Dan Islam Di Indonesia (1596-1942)*, Bandung: Mizan, 1995.
- Suminto, Aqib, *Politik Islam Hindia Belanda: Het Kantoor Voor Inlandsche Zaken*, Jakarta: LP3ES, 1985.
- Sumitro, Warkum dkk, *Politik Hukum Islam Reposisi Eksistensi Hukum Islam Dari Masa Kerajaan Hingga Era Reformasi di Indonesia*, Malang: UB Press, 2014.
- Pranoto, Suhartono W, *Terori Dan Metodologi Sejarah*, Yogyakarta: Graha Ilmu, 2010

Wasino, dan Endah Sri Hartatik, *Metode Penelitian Sejarah*, Yogyakarta: Magnum Pustaka Utama, 2018.

Yamin, Muhammad, *Sejarah Peperangan Dipanegara Pahlawan Kemerdekaan Indonesia*, Jakarta: Balai Pustaka, 2001.

Yatim, Badri, *Sejarah Peradaban Islam*, Jakarta: Rajawali Pres, 2008.

B. Jurnal

Amiruddin, M. Hasbi, “Ulama Persia Dan Ulama Nusantara: Melihat Benang Merah Ide Pan Islamisme dan Implementasinya,” *Media Syariah*, Vol. XV, no. 1, Januari-Juni 2013.

Dame, Irfan dkk, “Pertentangan Antara Christian Snouck Hurgronje Dan Johannes Benedictus Van Heutsz Dalam penetapan Kebijakan Kolonialisme Belanda Di Aceh (1898-1904),” *Jurnal Seuneubok Lada*,” Vol. 1, No. 1, Januari-Juni 2014.

Effendi, “Politik Kolonial Belanda Terhadap Islam Di Indonesia Dalam Perspektif Sejarah (Studi Pemikiran Snouck Hurgronje),” *Jurnal TAPIS*, Vol. 8, No. 1, Januari-Juni 2012.

Ernas, Saidin, “Pandangan Snouck Hurgronje Tantang Islam Dan Implikasinya Terhadap Praktik Hukum Dan Politik Di Indonesia,” *Dialektika: Jurnal Pemikiran Islam dan Ilmu Sosial*, Vol. 12. No. 02, 2019.

FOGG, Kevin W, ”Seeking Arabs but Looking at Indonesians: SnouckHurgronje’s Arab Lens on the Dutch East Indies,” *Journal of Middle Eastern and Islamic Studies (in Asia)*, Vol. 8, No. 1, 2014.

Hendriani, Dita, “Snouck Hurgronje (1857-1936) : Biografi Dan Pemikirannya Tentang Islam Di Indonesia,” *Jurnal Widya Citra Pendidikan Sejarah*, Vol. 1, No. 1, Maret 2020.

Huda, Noor, “Perkembangan institusi Sosial-Politik Islam Indonesia Samapai Awal Abad XX,” *ADDIN*, Vol. 9, No. 2, Agustus 2015.

- Iqbal, Muhammad, "Politik Hukum Hindia Belanda Dan Pengaruhnya Terhadap Legislasi Hukum Islam Di Indonesia," *Ahkam*, Vol. XII, No. 2, Juli 2012.
- Khotimussalam, Moh, "*The Dutch Islamic Policies : Peran Politik CristianSnouck Hurgronje Di Wilayah HIndia-Belanda*," *Tamaddun*, Vol. 7, No. 1, Januari-Juni 2019.
- Maryam, "Gerakan Politik Islam Versus Belanda," *Tsaqofah & Tarikh*, Vol. 2, No. 2, Juli-Agustus 2017.
- Masrial, "Gerakan Dakwah Kaum Padri di Minangkabau (1803-1820)," *AlHikmah edisi Anntar Bangsa*, Juli 2005.
- Muhajiri, Ahmad, "Langkah Politik Belanda di Aceh Timur: Memahami Sisi Lain Sejarah Perang Aceh, 1873-1912," Mukadimah: *Jurnal Pendidikan, Sejarah, dan Ilmu-Ilmu Sosial*, Vol. 1, No. 2, Februari 2018.
- Muttaqin, Entol Zaenal, "Keberlanjutan Dan Perubahan Pranata Kantor Kementerian Agama Dari Masa Kolonial Kepada Periode Setelah Kemerdekaan," *Al Qisthas: Jurnal Hukum dan Politik*, Vol. 8, No. 1, Januari-Juni 2017.
- Nasrudin, M "Silang Kuasa Dalam Pengelolaan Zakat Era Kolonial Belanda," *Jurnal Studi Islam*, Vol. VII, No. 2, Desember 2015.
- Rozi, Safwan, "Negosiasi Islam Kultur Dalam Gerakan Paderi Rao di Sumatera Tengah (1820-1833), " STAIN Bukit Tinggi, Kalam: *Jurnal Studi Agama dan Pemikiran Islam*, Vol. 6, No. 1, Juni 2012.
- Sidik, Humar, "Christian Snouck Hurgronje Dalam Dinamika Islam Di Aceh Pada Masa Kolonial Belanda," *Jurnal Artefak*, Vol. 7, No. 1, April 2020.
- Sukmana, Wulan Juliani, "Metode Penelitian Sejarah", Seri Publikasi Pembelajaran, Vol. 1, No. 2, 2021.

Zaelani, "Hukum Islam Di Indonesia Pada masa Penjajahan Belanda: Kebijakan Pemerintahan Kolonial, Teori *Receptie In Complexu*, Teori *Receptie* Dan Teori *Teceptio A Contrario* Atau Teori *Receptio Exit*," *Komunike*, Vol. XI, No. 1, Juni 2019.

Zahrina, Cut, "Christian Snouck Hurgronje," Kementerian Kebudayaan dan Pariwisata Balai Pelestarian Sejarah dan Nilai Tradisional Banda Aceh," *Jurnal Seni Informasi Budaya*, No. 29, 2012.

C. Tesis

Maryam, Lathifah, "*Perjuangan Hamid Algadri Pada Masa Pergerakan Dan Pasca Kemerdekaan (1934-1950)*", Tesis, Jakarta: UIN Syarif Hidayatullah, 2018.

Sari, Rumila, Kebijakan politik Islam Pemerintah Hindia-Belanda Terhadap Pelaksanaan Ibadah Haji Tahun 1859 M, Tesis, Magister, Program Pascasarjana IAIN Raden Fatah, Palembang, 2014.

Stroomberg, J, *Hindia Belanda 1930*, Yogyakarta: IRCiSoD, 2018), p. 117-118 Lathifah Maryam, "*Perjuangan Hamid Algadri Pada Masa Pergerakan Dan Pasca Kemerdekaan (1934-1950)*", Tesis, Jakarta: UIN SyarifHidayatullah, 2018.

Wonsela, Nina, "*Kontribusi Kaum Padri dalam Modernisasi Pendidikan di Minangkabau Abad XVII-Awal Abad XX*", Tesis, Jakarta: UIN Syarif Hidayatulla, 2017.

D. Skripsi

Buana, Ellyta Galuh, "*Peran Hamid Algadri Dan Keturunan Arab Dalam Dinamika Politik Kemerdekaan Indonesia 1931-1978*", Skripsi, Surabaya: UIN Sunan Ampel, 2019.

Rahmawati, Siti, "*Kebijakan Hindia Belanda Terhadap Haji Di Batavia Pada Tahun 1859-1922*", Skripsi, Jakarta: UIN Syarif Hidayatullah, 2018.

E. Artikel

Artikel, "De Sumatra Post," Medan: J. Hallermann, 25 April 1932.

Artikel, "Soerabaiasch Handelsblad," Soerabaja: Kolff & Co, 21 April 1932.

F. Internet

Kementerian Agama RI Kantor Wilayah Kementerian Agama Provinsi Nusa Tenggara Barat, "Sejarah Departemen Agama", November 2009. Website <https://kemenag.go.id/baca/125724400>, (Diakses pada tanggal 20 Desember 2022, Pukul 12:46).

LAMPIRAN-LAMPIRAN

Gambar 1

Christian Snouck Hurgronje (di akses melalui
<https://amp.kompas.com/stori/read/2021/08/27/080000579/siapa-snouck-hurgronje>, pada tanggal 05 November 2022, pada pukul 11:20)

Gambar 2

Perpisahan dengan Mas Atma Djoemena : arsip-forwarder di kantor penasehat urusan pribumi di Batavia. Tanda rak: KITLV 5688, yang diterbitkan tahun 1932. (di akses melalui <https://digitalcollections.universiteitleiden.nl/>, pada tanggal 06 Oktober 2022, pukul 21:49)

Gambar 3

Anggota staf kantor urusan pribumi., tanda rak: KITLV 116894, yang diterbitkan antara tahun 1924 dan 1925. (di akses melalui <https://digitalcollections.universiteitleiden.nl/>, pada tanggal 06 Oktober 2022, pukul 21:54)

Gambar 4

Anggota staf kantor urusan dalam negeri di Batavia, tanda rak: KITLV
86406, yang diterbitkan tahun 1923. (di akses melalui
<https://digitalcollections.universiteitleiden.nl/>, pada tanggal 06 Oktober
2022, pukul 21:59)

De migratie der Papoea-Melaneziërs.

(Melaneziërs verhuisd.)
In de archief van de Van den Broek van de...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Maakte men een specifiek doelen...
van de migratie der Papoea-Melaneziërs...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

In de Oorlog Leraar de Raanpong...
van de migratie der Papoea-Melaneziërs...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Kastor voor Indische zaken.
Toevlucht tot de...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Bezoek en bevestiging.
In aanloop op het...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Ingezonden stukken.
(Gedrukt verzoeken...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Hand. Maart 12.
Op een der...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Hand. Maart 12.
Op een der...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Hand. Maart 12.
Op een der...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Hand. Maart 12.
Op een der...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Hand. Maart 12.
Op een der...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Hand. Maart 12.
Op een der...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Hand. Maart 12.
Op een der...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Hand. Maart 12.
Op een der...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Hand. Maart 12.
Op een der...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Hand. Maart 12.
Op een der...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Hand. Maart 12.
Op een der...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Hand. Maart 12.
Op een der...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Hand. Maart 12.
Op een der...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Hand. Maart 12.
Op een der...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Hand. Maart 12.
Op een der...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Hand. Maart 12.
Op een der...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Hand. Maart 12.
Op een der...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Hand. Maart 12.
Op een der...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Hand. Maart 12.
Op een der...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Hand. Maart 12.
Op een der...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Hand. Maart 12.
Op een der...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Hand. Maart 12.
Op een der...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Hand. Maart 12.
Op een der...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Hand. Maart 12.
Op een der...
Van den Broek van de...
Van den Broek van de...

Gambar 5

Artikel, "Soerabaiasch Handelsblad," Soerabaja: Kolff & Co, 21 April 1932. (di akses melalui https://www.delpher.nl/, pada tanggal 01

Oktober 2022, pukul 21:54)

NEDERLANDSCH INDIË

Kantoor voor Inlandsche zaken

TOEGEVEN AN DEP. B. B.

De Java Bode meldt, dat hij de Regering... De Java Bode meldt, dat hij de Regering... De Java Bode meldt, dat hij de Regering...

SPOOR'S MOSTERD

JAPANESE TEXTIELFABRIEK IN INDO.

In Madoe zijn nu vestingen... In Madoe zijn nu vestingen... In Madoe zijn nu vestingen...

VAN ERPIJTES EN PATTERS.

Dit gebied moet opgehoofd... Dit gebied moet opgehoofd... Dit gebied moet opgehoofd...

De verrijkte opvolgers... De verrijkte opvolgers... De verrijkte opvolgers...

DE VERREKTE OPVOLGERS.

Opgevoerd... Opgevoerd... Opgevoerd...

Het lot uit de loterij

VOOR DEN RAAD VAN JUSTITIE

Van den Raad van Justitie is toezending... Van den Raad van Justitie is toezending...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

Dept. van Financie.

BEZINDINGSREKENEN

Reeds is gezegd, dat de nieuwe grondslag... Reeds is gezegd, dat de nieuwe grondslag...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De nieuwbakken bakvisch

DE HET RESPECT BEWAARDE WOODT

Wie leeren te de "Koster"... Wie leeren te de "Koster"... Wie leeren te de "Koster"...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

IN DEN GREK VAN DEN FOCUS

Het Sator-probleem.

Naar de Log. vopant, heeft de Indi... Naar de Log. vopant, heeft de Indi...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende... De uitslag is de volgende...

Gambar 6

Artikel, "De Sumatra Post," Medan: J. Hallerman, 25 April 1932. (di akses melalui https://www.delphur.nl/ , di akses pada tanggal 01 Oktober 2022, pukul 22:13)

SPOOR'S MOSTERD

JAPANESE TEXTIELFABRIEK IN INDO.

In Madoe zijn nu vestingen... In Madoe zijn nu vestingen... In Madoe zijn nu vestingen...